

УДК 323.172 : 353

Регіональна структура країн Європи: спроба типологізації

Тетяна Панченко,

кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології

Харківського національного університету
ім. В. Н. Каразіна

На основі дослідження особливостей адміністративної і територіальної структури європейських держав здійснюється спроба типологізації 35 країн (членів ЄС, країн-кандидатів, а також Норвегії та Швейцарії), яка враховує міру автономності та статистичні характеристики адміністративних одиниць першого порядку. Запропонована типологія дозволяє оцінити масштаби та результати регіоналізації в країнах Європи.

Ключові слова: *децентралізація, регіоналізація, адміністративно-територіальна одиниця, NUTS, регіональне врядування.*

Proposed classification of 35 European countries (member EU, countries-candidates, Norway, Switzerland) is based on research of specifics of administrative and territorial structure in European states. It considers degree of regional autonomy and statistics criteria of top level territorial units. Proposed classification allows evaluating scale and results of regionalization in European countries.

Keywords: *decentralization, regionalization, administrative and territorial unit, NUTS, regional self-government.*

Постановка проблеми

Провідною тенденцією територіально-державного будівництва у світі, починаючи з другої половини ХХ століття, стала децентралізація політичного управління. Багато державних територій у різних країнах вже не влаштовує нинішній рівень автономії. Отже вони прагнуть змінити свій статус, добитися розширення прав і повноважень, вдаючись заради

цього до цілеспрямованих дій, які передбачають правове оформлення регіональної структури.

Європейські країни стали світовими лідерами за динамічністю й обсягами процесів децентралізації та регіоналізації, оскільки вони суттєво підживляються європейською інтеграцією. Інтеграція й регіоналізм доповнюють одне одного.

У багатьох національних державах прагнення до регіоналізму не може бути реалізоване без імпульсу ззовні через певний консерватизм та небезпеку переростання регіоналізму в сепаратизм, а інтеграція без регіоналізму, у свою чергу, призводить до зростання бюрократизму центральних інститутів ЄС.

Окрім того, інтеграція ЄС сприяє регіоналізму ще й тому, що багато „природних районів” розташовано на території двох або кількох країн, і державні кордони в окремих випадках стають на перешкоді їхньому розвитку. Інтеграція з посиленою регіональною складовою часто трактується як федералізація. Це досить складний, але, на думку багатьох фахівців, єдиний шлях для Європейського Союзу. Він відкриває можливість „перебороти” національну державу не тільки „згори”, що намагалася зробити Співдружність з моменту її створення, але й „знизу”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми децентралізації та регіоналізації країн Європи стають досить популярним та перспективним напрямком політичних студій. На особливу увагу заслуговують дослідження І. Бусигіної [1], М. Гетьманчука, О. Кукарцева [2], Ж. Зіллера [3], Т. Татаренко [4], Е. Томпсона [5], Р. Туровського [6] та інших фахівців, які відзначають багатоманіття проміжних форм між федеративною та унітарною державою, що виникають внаслідок зміни територіальної структури країн. При цьому особлива увага традиційно приділяється політико-адміністративним структурам інфранационального (регіонального) рівня, які стоять вище базових органів управління і є найпоширенішими проміжними ланками управління, а часто й самоврядування. В останні десятиріччя значна частина унітарних країн Європи запровадили такі структури або надали нинішнім регіонам ширше поле для маневру, тобто самостійного зростання, внутрішнього розвитку та залучення зовнішніх ресурсів. Чимало досліджень присвячується процесам регіоналізації, що розпочалися в багатьох європейських країнах ще у 1970-х роках, в 1990-х поглибилися і набули у багатьох країнах інституціонально завершених форм, а в деяких країнах такі процеси тривають і досі. В цей період, наприклад, Бельгія остаточно перетворилась на федеративну державу з чітко визначеними компетенціями регіонів і громад, були відновлені парламенти та адміністрації з різними рівнями повноважень у Північній Ірландії, Шотландії та Уельсі у Великій Британії, набули спеціальних повноважень утворені в 1970 – 1980-х роках області Італії та Іспанії, суттєво посилюється регіональний рівень управління у

Франції, здійснено масштабну регіоналізацію з переглядом чинного адміністративно-територіального поділу в Угорщині, Чехії, Польщі, Словаччині.

Поряд із зростанням у країнах Європи кількості адміністративно-територіальних одиниць (АТО), які можуть чи реалізовувати адміністративні обов'язки у складі певної держави, або ж стати автономним утворенням територіальної спільноти, все частіше з'являються території регіонального розвитку (регіони у сенсі законодавчого права у сфері планування), які не є АТО. В залежності від типу планування та мети такі регіони можуть бути сформовані у вигляді штучних структур для діагностики й планування цілей території [7, с. 34]. Поява так званих статистичних регіонів та зміцнення їх ролі в регіональній структурі європейських країн зумовлені регіональною політикою Європейського Союзу. Потреби регіональної політики ЄС та моніторингу регіональних і місцевих структур як її важливого інструменту зумовила впровадження 1988 року NUTS-класифікації (системи номенклатури територіальних одиниць для цілей статистики – The Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), яка почала оперувати трьома регіональними (NUTS – 1, 2, 3) та двома місцевими рівнями (LAU-1, 2 – до 2003 року NUTS – 4, 5).

Отже, NUTS – це сьогодні єдина офіційна класифікація європейських регіонів, яка ґрунтується на трьох критеріях: чисельність населення, прагнення до відповідності адміністративному поділу (передусім для NUTS-1 і NUTS-2) та географічним ареалам [8]. Вона диференціює як адміністративно-територіальні одиниці, так і території розвитку, не беручи до уваги адміністративні чи самоврядні складові. Тому для оцінки структури регіонального самоврядування країн Європи значно більший інтерес становлять класифікації, котрі враховують кінцеві результати регіоналізації, тобто систематизують форми регіонального врядування, які нині виникають. Зокрема, така класифікація країн ЄС за критерієм міри автономності регіональної та місцевої влади була запропонована Бульманом і Лоуліном (1996 р.) [5, с. 96 - 104] і, напевно, була однією з перших спроб відходу від бінарного поділу держав на федеративні та унітарні системи.

Тоді, коли до складу ЄС входило 15 країн, Бульман і Лоулін до своєї класифікації включили чотири види держав — федеративні системи (Австрія, Бельгія, Німеччина, Швейцарія), регіоналізовані унітарні держави (Італія, Іспанія, Велика Британія (окремі автори до цього виду держав відносять Францію); унітарні держави, які передають повноваження регіонам (Франція, Нідерланди, Португалія); класичні унітарні держави (решта європейських держав). Найбільшу автономію, за цими авторами, мають регіональні та місцеві органи влади федеративних країн, найменшу – класичних унітарних. Вчені звертали увагу на те, що лише у федеративних та регіоналізованих унітарних державах законодавчо визнані й функціонують повноважні політико-адміністративні структури

інфранаціонального рівня (регіони). У регіоналізованих унітарних державах регіони часто мають різні рівні автономії, хоча у таких державах, як правило, поступово відбувається реорганізація всієї території країни та переважає прагнення до симетричної (рівностатусної) децентралізації. При цьому регіональні представницькі органи, як правило, не мають первинної законодавчої влади (окрім окремих рад у Великій Британії) та працюють у межах законодавства, визначеного центральним урядом. В класичних унітарних державах існують регіональні яруси управління, які в основному призначені для адміністративних цілей.

Треба зазначити, що „регіоналістська” держава як проміжний тип між федерацією та унітарною вже стала фактом. Щоправда, існують деякі неузгодженості щодо того, чи відносити, наприклад, Велику Британію і Францію до держав такого типу.

Т. Татаренко пропонує, по суті, інший варіант класифікації. Вона поділяє регіоналістські держави на держави симетричної та асиметричної децентралізації. Схожість з ними держав конституціонального врядування полягає в тому, що в обох випадках на рівні АТО першого порядку діють органи самоуправління, які мають певні повноваження. Різниця ж в тому, що самоуправління в регіонах і АТО нижчого рівня у моделі конституціонального врядування є єдиною системою місцевого самоврядування; у конструкції регіоналістської держави це різні інститути. У першому випадку регіональний рівень є проміжним, оскільки найбільш розвинена система самоврядування існує в АТО нижчого рівня, а в другому випадку регіональне самоврядування, на відміну від місцевого, належить до системи державної влади і розвивається як особливий інститут в межах, визначених державою. Окрім того, Т. Татаренко виокремлює модель локалізованої демократії та цілком централізовану державу з регіональною владою, яка призначається згори і де не практикується регіональне самоуправління [4, с. 16 — 17]. Втім, на відміну від Бульмана і Лоуліна, Т. Татаренко не наполягає на застосуванні запропонованої нею класифікації до європейських країн.

Постановка завдання

У межах цієї публікації представлено оновлену класифікацію країн Європи (країн-членів ЄС, країн-кандидатів, а також Норвегії і Швейцарії), яка б, з урахуванням попередніх розробок, у повній мірі демонструвала особливості їх регіональної структури. Запропонована класифікація європейських країн за критерієм міри автономності регіональної влади враховує також статус регіону за системою номенклатури територіальних одиниць для цілей статистики, оскільки він безпосередньо корелює з чисельністю населення та визначає можливості регіону як суб'єкта регіональної політики ЄС. А безпосередньо міра автономності тієї чи іншої одиниці першого порядку визначається наявністю власних представницьких органів, їх можливість формувати на свій розсуд

виконавчі органи, фінансовими ресурсами і повноваженнями, засобами контролю з боку центральної влади.

Основний матеріал дослідження

Типологія європейських країн за критерієм їх регіональної структури побудована на даних про такі характеристики адміністративних та територіальних одиниць першого порядку у країнах ЄС та в країнах-кандидатах, як час утворення, середня площа та кількість населення, спосіб формування органів врядування, характер повноважень, відповідність NUTS-класифікації, які зібрані з великої кількості довідникових і статистичних джерел. В узагальненому вигляді ці характеристики висвітлено в **таблиці**. У першому стовпчику **таблиці** (1) звичайним шрифтом позначено назви країн-членів ЄС, а *курсивом* — країни-кандидати, а також Норвегія і Швейцарія, які не є членами ЄС, але беруть участь у союзній економіці та виконують деякі директиви. У другому стовпчику **таблиці** (2) подаються дані про кількість АТО першого порядку, їх назву, а також за допомогою певним шрифтом позначається їх статус і спосіб формування органів врядування. **Напівжирним шрифтом** позначено адміністративні одиниці, наділені автономією або в яких організовано місцеве самоврядування (представницькі органи обираються населенням та формують виконавчі органи); *напівжирним курсивом* позначено адміністративні одиниці, які мають органи влади, що формуються непрямыми виборами або шляхом призначення; підкреслено утворення, які не є адміністративними одиницями (історико-культурні, статистичні, регіони розвитку тощо). Решта стовпчиків таблиці містить дані про: період формування одиниць, які досліджуються (3), що дозволяє відстежити інновації у державно-територіальному будівництві; їх середню площу (4), середню кількість населення (5), що дозволяє скласти уявлення про масштаби АТО; призначення і характер повноважень (6), представлених характеристиками „широкі”, „обмежені повноваження” або вказано конкретні сфери (перелік повноважень регіонів не є предметом цього дослідження); рівень NUTS-класифікації у разі відповідності (7). На основі наведених даних про територіальну організацію й структуру врядування 35 європейських країн, представлених в **таблиці**, можна визначити такі типи держав.

Таблиця

Характеристика адміністративних та територіальних одиниць першого порядку у країнах ЄС, країнах-кандидатах, Норвегії та Швейцарії

Країна	Одиниці першого порядку	Дата утворення	Середня площа (в тис. кв. км)	Середня к-ть нас-ня, млн. чол.	Призначення / характер повноважень	NUTS
1	2	3	4	5	6	7
Австрія	9 федеральних земель	1920/1945	9.25	0.86	Обмежені законодавчі повноваження	NUTS 2
Бельгія	3 громади	1970			Повноваження з культури, освіти	-
	3 регіони	1980	10.16	3.32	Широкі повноваження	NUTS 1
Болгарія	6 регіонів планування	2004	18.48	1.26	Політика регіонального розвитку	NUTS 2
	28 областей	1999	3.98	0.27	Регіон. Політики, держ. упр-ня	NUTS 3
Велика Британія	4 адм.-політ. частини, 3 з авт. статусом	1997- авт. статус	37.69	2.9	Шотландія – первинне законодавство, Північна Ірландія та Уельс – вторинні законодавчі повноваження	автономії –NUTS1
	65 графств	1889-1974 рр.	3.8	0.88	Широкі повноваження	-
Греція	13 периферій	1986	10.5	0.86	Широкі повноваження	NUTS 2
Данія	5 регіонів Гренландія й Фарерські острови	2007	8.6	1.08	Обмежені повноваження	NUTS 2
Естонія	15 повітів	1992	3.1	0.09	Охорона здоров'я	LAU 1
Ірландія	2 регіони	1999	35.13	2.23	Регіональна політика	NUTS 2
	26 графств	1898	0.22	0.11	Обмежені повноваження	LAU 1
Ісландія	23 сисли – 26 магістратів	1944/1990	3.96	0.01	Збір податків, поліція, адміністративні функції	LAU 1

Країна	Одиниці першого порядку	Дата утворення	Середня площа (в тис. кв. км)	Середня кількість нас-ня, млн. чол.	Призначення / характер повноважень	NUTS
1	2	3	4	5	6	7
Іспанія	17 авт. спільнот 2 авт. міста 3 сув. тер-рії	1978-1983	29.69	2.16	Широкі повноваження за рахунок конкуруючої компетенції, виняткові – у деяких областях	NUTS 2
Італія	20 регіонів	1948/1970	15.06	2.88	Широкі повноваження, виключні у 5 автономних областей	NUTS 2
Кіпр	6 районів	1960-ті рр.	0.18	0.16	Координація міністерств та відомств на місцях	LAU 1
Латвія	6 регіонів	2009	12.4	0.42	Планування спільного розвитку	NUTS 3
Литва	10 повітів	1994/2000	5.8	0.32	Контрольні функції, обмежені повноваження	NUTS 3
Люксембург	3 райони	1968	0.86	0.15	Контрольні функції	
Македонія	8 стат. регіонів	2004	-	0.24	Потреби статистики і планування	NUTS 3
Мальта	3 стат. регіони	1993	0.1	0.12	Потреби статистики і планування	-
Нідерланди	12 провінцій	1962	3.43	1.24	Контроль місцевої влади, обмежені повноваження	NUTS 2
Німеччина	16 федеральних земель	1949/ 90	22.31	5.69	Широкі повноваження та 24 галузі паралельного законодавства	NUTS 1
Норвегія	19 фюльке	1838-1905	17.05	0.25	Широкі повноваження	NUTS 3
Польща	16 <i>воєводств</i>	1999	19.5	2.4	Регіональна політика, освіта, охорона здоров'я	NUTS 2

Регіональна структура країн Європи: спроба типологізації

Тетяна Панченко

Країна	Одиниці першого порядку	Дата утворення	Середня площа (в тис. кв. км)	Середня кіл-ть нас-ня, млн. чол.	Призначення / характер повноважень	NUTS
1	2	3	4	5	6	7
Португалія	2 автономні регіони	1976 /2005	1.5	0.24	Широкі повноваження	NUTS 1, NUTS 2
	18 округів	1835	5.08	0.55	Організація виборів	-
	7 міських агломерацій 12 міських спільнот, міжмуніципальні спільноти	2003	-	> 0.35 > 0.15 < 0.15	Повноваження самоврядування	-
Румунія	8 регіонів розвитку	1998	29.8	2.8	Регіональна політика	NUTS 2
	41 журдець Бухарест	1968 / 91	5.56	0.47, 1.9	Широкі повноваження	NUTS 3
Словаччина	8 самоврядних країв	1996 / 2002	6.1	0.67	Регіональна політика, широкі повноваження	NUTS 3
Словенія	12 стат. областей	2006	1.68	0.17	Потреби статистики і планування	NUTS 3
Туреччина	7 стат. регіонів		111.51	10.3	Потреби статистики і планування	NUTS 1
	81 іль	1926/99	9.64	0.89	Адміністративні повноваження	NUTS 2
Угорщина	7 стат. регіонів	1999	13.28	1.43	Потреби статистики й планування	NUTS 2
	19 медьс. Будапешт	1950	4.87 0.52	0.44 1.7	Широкі повноваження	NUTS 3
Хорватія	20 жупаній Загреб	1990	2.79 0.64	0.18 0.78	Широкі повноваження	NUTS 3
Фінляндія	7 регіонів	2010	48.34	0.77	Адміністративні повноваження	-
	19 регіонів	2010	17.81	0.28	Регіональне планування, адміністративні послуги	NUTS 3
Франція	26 регіонів	1982/ 86	24.72	2.57	Широкі повноваження	NUTS 2
Чехія	13 країв Прага	2000	6.06	0.71 1.22	Регіональний розвиток, широкі повноваження	NUTS 3

Країна	Одиниці першого порядку	Дата утворення	Середня площа (в тис. кв. км)	Середня кількість нас-ня, млн. чол.	Призначення / характер повноважень	NUTS
1	2	3	4	5	6	7
Чорногорія	21 громада	істор. поділ	0.66	0.03	Первинні повноваження місцевого самоврядування	LAU 1
Швейцарія	26 кантонів	з XIII ст. до 1979 р.	1.59 (від 0.04 до 2.74).	0.3 (від 0.15 до 1.25)	Суверенітет кантонів не обмежується федеральними законами	-
Швеція	21 лен	1834/1997	21.42	0.44	Контрольні функції, обмежені повноваження	NUTS 3

1. Федеративні системи – держави, які є федераціями за Конституцією. Перелік цих країн в основному збігається з класифікацією Бульмана і Лоуліна – Австрія (9 земель), Бельгія (3 регіони), Німеччина (16 земель), Швейцарія (26 кантонів). Серед них особливе місце посідає Швейцарія, яка є учасником Шенгенської угоди та членом Європейської асоціації безмитної торгівлі (ЕФТА), але не ЄС. Її 26 кантонів побудовані як держави з суверенними юрисдикціями, що надали своїм районам і муніципалітетам автономну юрисдикцію відповідно до своїх культурних та економічних традицій. Щодо трьох інших федерацій, то їх суб'єкти отримали автономію в результаті відокремлення автономних децентралізованих районів від центральної держави. Це масштабні утворення та повноправні суб'єкти регіональної політики ЄС рівня NUTS-1 (Бельгія, Німеччина) та NUTS-2 (Австрія), вони мають законодавчі та виконавчі органи, організовані на засадах губернаторської моделі, хоча рівень автономності суб'єктів федерації різний (найбільший у німецьких земель, найменший – у австрійських).

2. Регіоналізовані держави – держави, які формально не є федераціями, але в них функціонують законодавчо визнані політико-адміністративні структури інфранаціонального рівня, які відповідають таким умовам: 1) за системою номенклатури територіальних одиниць для цілей статистики мають рівень не нижче NUTS-2; 2) мають виборні представницькі органи, які формують органи виконавчої влади; 3) наділені в різній мірі правовою, адміністративною та фінансовою автономією; 4) мають органи влади або посадову особу, які представляють центральну владу в регіоні; 5) регламентуються Статутами, які утверджуються центральними органами влади, часто мають власну офіційну мову (4 країни): Велика Британія (3 адміністративно-політичні частини мають власні парламенти та виконавчі

органи, NUTS-1); Іспанія – 17 автономних спільнот (NUTS-2), 3 з яких мають особливий статус, 2 автономні міста, 3 суверенні території; Італія – 5 автономних областей і 15 регіонів (NUTS-2); Франція – 22 регіони (NUTS-2), з яких регіон Корсика має особливий статус, та 4 заморські території.

3. Децентралізовані унітарні держави – конституційно визнані унітарні країни, які мають регіональні або (та) проміжні самоврядні рівні (15 країн). Країни цієї групи ми умовно поділили на 3 категорії: країни регіонального врядування, проміжного врядування і конституціонального врядування.

3.1 Країни регіонального врядування – унітарні країни, які мають політико-адміністративні структури інфранаціонального рівня, які 1) відповідають рівню NUTS-2; 2) мають виборні асамблеї, які утворюють виконавчі органи; 3) мають органи влади або посадову особу, які представляють центральну владу в регіоні; 4) користуються обмеженою автономією в окремих сферах (5 країн): Нідерланди – 12 провінцій (NUTS-2); Польща – 16 воеводств (NUTS-2); Данія – 5 регіонів (NUTS-2), 2 автономії – Гренландія і Фарерські острови; Португалія – 2 автономні регіони – Азорські острови і Мадейра (NUTS-1, 2), 7 міських агломерацій, 12 міських спільнот, міжмуніципальні спільноти, тривалий час обговорюється запровадження автономних областей континентальної Португалії.

Регіони країни цієї групи у порівнянні з регіонами регіоналізованих країн наділені порівняно меншим рівнем повноважень та зазвичай не мають власних статутів. Країни групи частково відповідають унітарним країнам передання повноважень (за класифікацією Бульмана і Лоуліна). Якщо застосувати критерій симетричності/асиметричності (класифікація Т. Татаренко), то серед них Нідерланди і Польща є симетричними країнами регіонального врядування, а Данія і Португалія – асиметричними, так само, як 4 регіоналізовані країни – Велика Британія, Іспанія, Італія і Франція.

3.2. Країни конституціонального врядування – унітарні держави, в яких законодавчо визнані політико-адміністративні одиниці першого порядку, що відповідають таким умовам: 1) відповідають за системою номенклатури територіальних одиниць рівням NUTS-2,3; 2) регіональне та місцеве самоврядування є єдиною системою й на регіональному рівні не існує представництва центральної влади (4 країни): Греція – 13 периферій (NUTS-2); Словаччина – 8 країв (NUTS 3, верхня межа за чисельністю населення); Чехія – 13 країв, столиця Прага (NUTS-3, верхня межа за чисельністю населення); Хорватія – 20 жупаній, столиця Загреб (NUTS-3).

По суті, у країнах, що належать до цієї групи, втілена на регіональному рівні нетипова для європейського регіону англосаксонська система місцевого самоврядування. Ця самоврядна система реалізована також на проміжних рівнях самоврядування (LAU 1) у Великій Британії, Ірландії та Ісландії.

3. 3. Країни проміжного врядування – унітарні держави, в яких законодавчо визнані політико-адміністративні одиниці першого порядку, котрі відповідають таким умовам: 1) відповідають за системою номенклатури територіальних одиниць для цілей статистики рівню NUTS-3 й LAU-1; 2) мають виборні представницькі органи, які самостійно або за участю виборної першої посадової особи АТО формують виконавчі органи; 3) наділені різною мірою автономії (6 країн): Ірландія – 26 округів (LAU-1); Ісландія – 23 сисли (LAU-1); Норвегія – 19 фюльке (NUTS-3); Румунія – 41 журдець, муніципія Бухарест (NUTS-3); Угорщина – 19 медьє, місто Будапешт (NUTS-3); Швеція – 21 лен (NUTS-3).

Серед цих країн в Ірландії та Ісландії на першому рівні АТО немає представництва центральної влади. Однак ці країни ми не відносимо до країн конституціонального врядування, оскільки їх АТО першого рівня малонаселені й наділені досить скромними повноваженнями.

4. Централізовані держави з регіональною владою – унітарні держави, в яких законодавчо визнані політико-адміністративні одиниці першого порядку (що відповідають за системою номенклатури територіальних одиниць рівню не нижче NUTS-3), де органи влади призначаються згори, не практикується регіональне самоуправління або його роль номінальна (4 країни): Болгарія – 28 областей (NUTS-3); Литва – 10 повітів (NUTS-3); Туреччина – 81 провінція (іль) (NUTS-2); Фінляндія – 7 регіонів (NUTS-2).

5. Класичні унітарні держави – унітарні держави, в яких або немає проміжних структур врядування, або вони відповідають рівням локальних АТО й виконують суто адміністративні функції (7 країн): Естонія – 15 повітів; Кіпр – 6 районів; Латвія – 6 статистичних регіонів NUTS 3, проміжних АТО – не має; Люксембург – 3 райони; Мальта – 3 статистичні регіони NUTS 3, 6 статистичних округів; Словенія – 12 статистичних регіонів NUTS 3, проміжних АТО – не має; Чорногорія – проміжних АТО – не має.

Окрім того, слід виокремити ще один — додатковий тип країн, до якого належать деякі країни, які згадувалися вище передусім як унітарні децентралізовані країни.

6. Унітарні держави потенційної регіоналізації – унітарні держави, в яких функціонують законодавчо визнані територіальні одиниці першого порядку, що не мають статусу АТО (статистичні регіони, регіони планування). Однак вони 1) відповідають за системою номенклатури територіальних одиниць рівню не нижче NUTS 2; 2) мають номінальні представницькі органи або їх роль у державній політиці зростає (4 країни): Болгарія – 6 регіонів планування – регіонів цілеспрямованого впливу для проведення державної регіональної політики (закон про регіональний розвиток від 20 лютого 2004 року); Ірландія – 2 регіони, які управляються регіональними асамблеями (Національний план розвитку, 2000); Норвегія – 5 неофіційних регіонів, 7 статистичних регіонів, обговорюються проекти регіоналізації (утворення 5-9 регіонів); Угорщина – 7 планово-

статистичних регіонів і 6 регіонів розвитку, створення яких оцінюється фахівцями як початок регіоналізації.

Таким чином, аналіз демонструє, що з 35 європейських країн, які є членами ЄС і країнами-кандидатами або беруть участь у союзній економіці, лише 11 можна вважати цілком унітарними. Причому, 7 з них – це невеликі країни, які не потребують регіонального врядування, і лише 4 є централізованими державами з регіональною владою. З 26 європейських країн (35 – 7 згаданих, Ірландія та Ісландія), які мають регіональний рівень врядування від NUTS-1 до NUTS-3, лише в 4 країнах немає регіонального самоврядування. З 22 країн з автономними і самоврядними структурами на регіональному рівні у 3 країнах політико-адміністративні одиниці першого порядку організовані на рівні NUTS-1, у 9 – на рівні NUTS 2, у 8 – на рівні NUTS-3 (з них регіони Чехії і Словаччини за критеріями наближаються до NUTS-2). Цілком ймовірно, що у найближчому майбутньому поповнення переліку країн, де політико-адміністративні одиниці першого порядку організовані на рівні NUTS-2, 4 країнами потенційної регіоналізації й відповідне скорочення переліку країн, де політико-адміністративні одиниці першого порядку організовані на рівні NUTS-3, до 5. Все це підтверджує, що хоча регіони рівня NUTS-2 є не лише суб'єктами регіональної політики Євросоюзу, але й провідними акторами європейської багаторівневої політики. При цьому, усі регіони першого порядку рівня NUTS-2 мають виборні представницькі органи, які формують органи виконавчої влади; наділені в тій чи іншій мірі правовою, адміністративною та фінансовою автономією, як того вимагають Європейська Хартія місцевого самоврядування та Декларація щодо регіоналізму в Європі.

Все це підтверджує те, що оптимізація влади на регіональному рівні набуває для держав такого ж великого значення, як і зміцнення своєї автономії та своїх суверенних прав.

Література:

1. **Бусьгіна І. М.** Политическая регионалистика: [Учеб. пособие] / И. М. Бусьгіна. — М.: Университет; РОССПЭН, 2006. — 280 с.
2. **Гетьманчук М.** Регіоналізація Європи : практика і теорія / М. Гетьманчук, О. Кукарцев // Політичний процес в Україні у 2004 році : регіональні аспекти. (Матеріали конференції, Львів 12 лютого 2005 р.) / Упоряд. Романюк А., Скочиляс Л. — Львів : ЦПД, 2005. — С. 23 —28.
3. **Зілер Ж.** Політико-адміністративні системи країн ЄС : Порівняльний аналіз / Жак Зілер [пер. з фр. В. Ховтуна]. — К.: Основи, 1996. — 420 с.

4. **Татаренко Т.** Баланс інтересів як умова територіально-політичного розвитку політичного простору / Тетяна Татаренко // Політичний менеджмент. — 2010. — №3. — С. 3 — 18.

5. **Туровский Р. Ф.** Политическая регионалистика: [Учебное пособие] / Р. Ф. Туровский. — М.: Издательский дом ГУ ВШЭ, 2006 — 780 с.

6. **Томпсон Е.** Регіони, регіоналізація та регіоналізм в сучасній Європі / Е. Томпсон // Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів. — Луганськ : Альма-матер-Знання, 2002. — С. 95 — 110.

7. Регионы в Европейском сообществе с точки зрения субсидиарности / Генеральный директорат научных исследований и разработок. — Брюссель, 1993 [Перевод В. Кузнецов] // Казанский федералист. — 2002. — №4. — С. 32 — 44.

8. NUTS — The Nomenclature of Territorial Units for Statistics / European Commission. Eurostat [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/introduction